

ЛИСТ РУДАРСКО - ТОПИОНИЧАРСКОГ БАСЕНА БОР

www.rtbbor.com

Број 2179 • Година LXI • Лист излази месечно • Петак, 13. јун 2008. • Примерак 25 динара

КОЛЕКТИВ
НА САЈТУ

Одржана седница Одбора Басена

ОЧУВАТИ СТАБИЛНОСТ У ПОСЛОВАЊУ

Два подједнако важна циља које треба да обезбеди пословна политика комбината бакра за ову годину јесу приватизација основне делатности линије бакра и споредних делатности у РББ-у и ТИР-у, и стабилизација производње и ставарње услова за наставак рада у 2009. – Предвиђена продукција 39.360 тона катодног бакра, од чега 25.571 тоне из сопствених сировина. – Планирани губитак пет милиона долара

Одбор РТБ-а подржао је план пословања предузећа за ову годину

РТБ. – Пошто до краја априла није успео ни други тендер за продају имовине предузећа са тзв. линије бакра јер оба потенцијална купца (аустријски Атек и руски СМР) нису испунила тражене услове, остаје обавеза и одговорност РТБ-а да самостално реализује планске задатке за 2008. и очува производне погоне у радном стању, као и стабилност у укупном пословању, све до коначног решења својинског статуса предузећа. Он је дефинисан још почетком године и представља оквир за остваривање дневних и месечних производних и финансијских планова. Два подједнако важна циља које треба да обезбеди пословна политика комбината бакра у овој години јесу приватизација основне делатности линије бакра и споредних делатности у оквиру РББ-а и ТИР-а, и стабилизација производње и стварање услова за наставак рада у 2009. Ово су, између осталог, основне поставке на којима се базира план пословања РТБ-а за 2008. годину, а који је усвојио Одбор Басена на седници одржаној 30. маја у Бору. Иначе, седници су присуствовали и представници репрезентативних синдиката компанија.

Како је, том приликом, рекао Миодраг Џонић, в. д. генералног директора РТБ-а, планирана производња за ову слична је оствареној у минулој години, али је зато неопходно интензивније раскривање рудних лежишта. Најзначајнија краткорочна обавеза је "скидање" око десет

милиона тона раскривке у оба рудника јер, без тога, нема перспективе производње већ почетком 2009. Зато је у руднику "Велики Кривељ" предвиђено уклањање око осам и по ми-

лиона тона јаловине, што је четири пута више него 2007. У том циљу потребно је да се набави нова рударска опрема за површинске копове у Великом Кривељу и Мајданпеку (бар још четири тешка камиона и по два булдожера и грејдера) и обаве неопходне реконструкције на постојећим линијама флотирања у Бору, Кривељу и Мајданпеку.

Ове године у борском и мајданпеком руднику треба да се произведе 18.436 тона бакра у концентрату, док би металургија требало да да укупно 39.360 тона катодног бакра, од чега 25.571 тону из сопствених сировина (руде и топионичке шљаке). Такође, треба обезбедити континуиран рад металуршких погона и допуну капацитета за прераду додатним количинама концентратата из увоза. Са оваквом производњом, без набавке нове опреме, немогуће је смањити укупне трошкове пословања, па је планирани финансијски резултат за ову годину негативан и износи око пет милиона долара. Када је реч о ликвидности, Басен ће бити позитиван и моћи ће да измирује све текуће

обавезе, осим пореза и доприноса на зараде.

Чланови Одбора су на овој седници усвојили и извештај о пословању предузећа за минулу годину, а донели су и одлуку о оправданости наставка услужне прераде увозних концентрата и улагања средстава наплаћене ликвидационе гаранције од компаније Атек у модернизацију РТБ-а, с тим да се ових десет милиона долара наменски утроше искључиво за набавку нове опреме (око 4,5 милиона за РББ и по три милиона за РБМ и ТИР). Подржана је и иницијатива пословодства и синдиката о покретању активности за закључивање уговора о регулисању међусобних права и обавеза са запосленима у предузећу, као и да се то учини пре остваривања новог циклуса приватизације. Такође је дата сагласност и на споразум пословодства и синдиката о усклађивању раста зарада са растом трошкова живота. Зелено светло чланова Одбора добило је и доношење Правилника о радној дисциплини у РТБ-у.

Ј. Станојевић

Електролиза на Спасовдан обележила 70 година рада

БИЛАНС - 4,7 МИЛИОНА ТОНА БАКРА!

Овоме треба додати 152 тоне злата, 911 тоне сребра, 1.485 тоне селена, 326 кг платине, 2.764 кг паладијума, 5.000 тоне бакарног праха и 25.000 тоне плавог камена

ТИР. - На Спасовдан, петог јуна, Електролиза је обележила 70 година рада. Наиме, тога дана 1938. године пуштене су у погон прве ћелије и до данас је из ње, према речима управника Слободана Николића, изашло 4,731 милиона тона катодног бакра, 152 тоне злата, 911 тоне сребра, 1.485 тоне селена, 326 кг платине, 2.764 кг паладијума, 5.000 тоне бакарног праха и 25.000 тоне бакар-сулфата. Очигледно, импресивне количине које помножене данашњим ценама ових метала дају вртоглаве бројке, односно милијарде долара.

-Развој Електролизе је отпочео са три-четири групе, односно 30-ак ћелија, да би данас производња имала на располaganju две хале са 60 група, односно 1.430 ћелија. Прошлог месеца радио се са 350, а производимо бакар високог квалитета, признат на Лондонској берзи метала. Деведесет четири одсто продукције је А-квалитета - каже Николић. - Производња бакар-сулафата (плавог камена) одвија се од 1982. године, а бакарног праха од 1981. До 2004. године овај погон је био у саставу Електролизе, а од тада је нова, прва мешовита фирма у Басену, под називом Пометон-ТИР, где је учешће ТИР-а 49, а Италијана 51 одсто. Производња злата и сребра, као и катодног бакра, датира из 1938. године, док су платина и паладијум "кренули" 1976.

У Електролизи је данас 280 запослених. Овај погон Топионице и рафинације од 2006. поседује ИСО стандард 9001/2000 и настоји да прати трендове у производ-

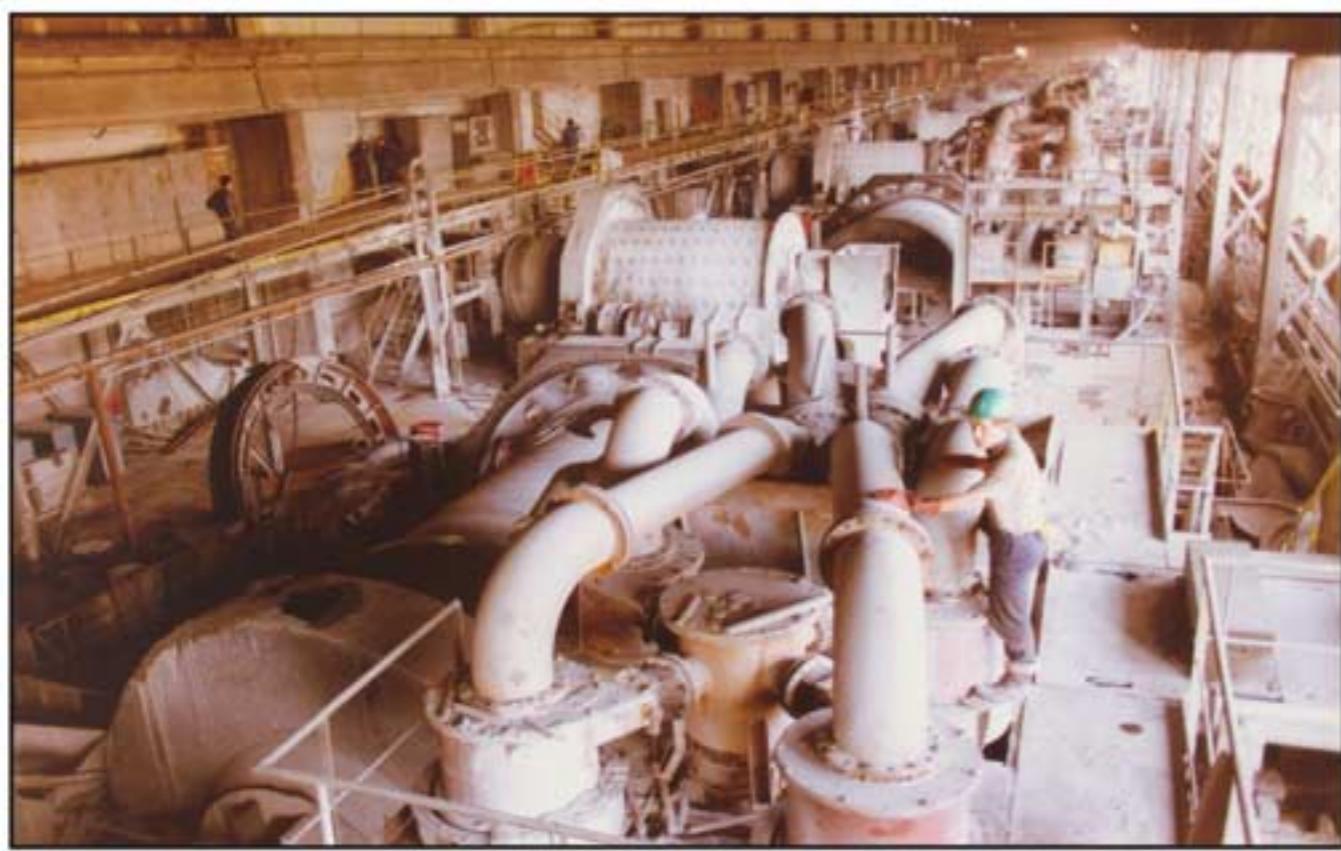
њи бакра и племенитих метала. Управник сматра да се у томе не заостаје много за светом јер из њених погона излазе производи који се директно пласирају на тржиште. Са својим људима и њиховима знањима овај погон, каже Николић, без страха чека приватизацију.

Љ. Алексић

Конечно потписан Општи колективни уговор

Већа права запослених

Ј. Орбовић: Закључивањем ОКУ запослени добијају већа и сигурнија права из радног односа, а синдикати значајан инструмент за заштиту и унапређење права радника. - **Б. Чанак:** Ово је први слободан уговор на овим просторима јер је, за разлику од претходних, резултат договора синдиката и послодавца, без уплате државе. - **Р. Јајић:** У нашем министарству постоји спремност да одобримо проширене дејство тог уговора, како би се примењивао на све запослене и послодавце

ОКУ одређује регрес у износу просечне месечне зараде у Републици Србији

БЕОГРАД. – Након две и по године безуспешних покушаја, два представитивна синдиката – Савез саомсталних синдиката Србије и УГС “Независност”, 29. априла у Београду, потписали су са Унијом послодавца Србије Општи колективни уговор. Осим бројних синдикалних активиста и представника послодавца, чину потписивања су присуствовали председник Републике **Борис Тадић** и министри економије и регионалног развоја и рада и социјалне политике **Млађан Динкић** и **Расим Јајић**.

вљето што је коначно усвојен тај важан документ који треба да надомести празнину у примени радног права. То је нарочито важно за раднике запослене у приватном сектору, где су синдикати по правилу слаби или их уопште нема, а права запослених најугроженија.

- **Ово је историјски, први слободан уговор на овим просторима јер је,**

за разлику од претходних, резултат договора између синдиката и послодавца, без уплате државе – оценио је **Бранислав Чанак**, председник УГС “Независност”.

Поред осталог, ОКУ одређује регрес у износу просечне месечне зараде у Републици Србији и месечну накнаду за исхрану у висини од 20 одсто просечне месечне зараде. Повећан је минули рад на 0,5 одсто у односу на законски минимум од 0,4 процента, као и проценти за увећану зараду изнад законског минимума, и то за рад на дан празника са 110 на 120, а за рад ноћу са 26 на 30 посто. Утврђена су средства од најмање 0,15 одсто у односу на масу средстава исплаћених за зараде на име превенције радне инвалидности и рекреативног одмора, а дани плаћеног одмора су дефинисани за десет таксативно наведених случајева.

Њиме се, такође, утврђује да се основна зарада за најједноставнији посао уговора за период који не може бити дужи од шест месеци, као и да основна зарада за послове представља производ коефицијента послова и основне зараде за најједноставнији посао, услови за исплату минималне зараде кроз анекс уговора о раду и дефинисани критеријуми за искази-

вање вишке запослених. Одређена је и већа отпремнина од законског минимума за вишак запослених, и то једна трећина зараде за сваку годину рада или 50 одсто просечне зараде по запосленом у Републици. Повећана је заштита представника запослених из синдиката на две године по престанку функције и формиран Фонд за развој демократских индустриских односа, социјалног дијалога, развоја и унапређења колективног преговарања и едукације запослених.

- **У нашем министарству постоји добра воља и спремност да одобримо проширене дејство тог уговора, како би се примењивао на све запослене и послодавце. Када је у питању колективно преговарање, ово је само почетак и подстицај да идемо и корак даље ка потписивању посебних колективних уговора и социјалног пакта –** најавио је министар Јајић. И Орбовић је најавио да ће даље синдикалне активности бити усмерене ка закључивању социјалног пакта који би требало да допринесе стабилизацији и развоју демократије, привредног и социјалног амбијента у Републици, јачању партиципације запослених, односно синдиката и послодавца на свим нивоима.

(“Послови”)

Велики допринос “Малог Пека”

Од почетка године у мајданпешком и борским рудницима произведено је безмalo седам хиљада тона бакра у концентрату, па је у односу на исти период минуле, овогодишња продукција повећана за десет одсто. Велики допринос производним резултатима дао је мајданпешки “Мали Пек” где је за пет месеци произведено преко две хиљаде тона “црвеног” метала, односно 15 одсто више него у истом периоду прошле године. Само у мају флотери у Мајданпеку прерадили су 150 хиљада тона руде из које су извучене 432 тоне бакра у концентрату, а дато је и 210 хиљада тона раскривке.

Из бакроносних лежишта у Бору у мају су извађене и прерађене 472 хиљаде тона руде. Из кривељске флотације изашло је 820 тона бакра у концентрату, док је у борској производњи 280 тона. Укупан мајски учинак у борским рудницима бакра већи је за 10 одсто од оног оствареног у истом периоду прошле године, а томе је највише “кумовала” дуплирана производња бакра из шљаке. Повећана ангажованост на добијању бакра из шљаке огледа се кроз петомесечну производњу која је ове године износила 1.050 тона, док је прошле била “тешка” тек 460 тона.

На кривељском копу ове године треба са се "скине" осам и по милиона тона раскривке

Пројекцијом пословања у овој години, у басенским рудницима би ове године требало да буде произведено 18 и по хиљада тона бакра у концентрату. У исто време, због закашњења у планском раскривању мајданпешког и борских рудокопа, планирано је и скидање 10 милиона тона јаловине. Амбициозним планом предвиђено је

да у Мајданпеку буде скинуто милион и шесто хиљада тона раскривке, а у “Великом Кривељу” чак осам и по милиона тона. Остварење овог плана гарантује повећање производње наредне године и месечну продукцију од две хиљаде тона бакра у концентрату.

Г. Тончев Василић

- **Закључивањем ОКУ запослени добијају већа и сигурнија права из радног односа, а синдикати значајан инструмент за заштиту и унапређење права радника. Истовремено, стварају се претпоставке за закључивање посебних колективних уговора и квалитетнијих колективних уговора код послодавца –** нагласио је, том приликом, Љубисав Орбовић, председник ССС Србије, изражавајући задо-

Свечано обележен улазак ФОД-а у систем аустријског АТБ-а

Прича о успеху

Е. Брунер: ФОД ће имати веома важну улогу унутар АТБ групе као снабdevач компоненти осталих чланница групације и учествовање у великим инвестиционим пројектима израде комплетне опреме у области енергетике, рударства и металургије у Србији. – **М. Ковач:** Веома смо срећни што смо тако близу РТБ-а који је наш велики купац и желимо да тај посао учинимо још бољим. – **К. Шмит:** Могу да вам обећам да ћemo развити ваше производне активности, како би компанија постала што профитабилнија у скоријој будућности

Кристијан Шмит, Мирко Ковач и Херберт Трециг

БОР. – Сада сте део Атек Индустрис, аустријске групе коју сам основао пре много година заједно са мојим колегом, господином Шмитом. Почели смо са нулом, а данас имамо око 14.000 запослених у 40 фабрика широм света. Налазимо се на листи Бечке берзе и поседујемо око 60 процената акција. Активни смо у четири послана – највећи део тога је у делу за електране (генераторе), други је производња бакарних производа, а трећи електромотора. АТБ група поседује компанију у Суботици и она је пре неколико недеља купила ФОД, па се и име променило у АТБ ФОД. Ми смо власници АТБ Севера већ три године, инвестирали смо, направили реконструкцију и помогли да ова компанија буде боља. За то време удвостручили смо промет и сада је компанија стабилан послодавац у регији. Наши планови су исти и са ФОД-ом. Ова компанија треба инвестиције и мора да буде модернизована. Радићемо заједно са вама, меџијментом и локалним властима, да би је учинили што јачом – нагласио је **Мирко Ковач**, генерални директор Атек Индустрис, 6. јуна, у новој хали Фабрике опреме и делова у Бору, на свечаности којом је обележен улазак ове фирме у систем аустријског АТБ-а. Наиме, АТБ ФОД д.о.о. формирана је након што је АТБ Север Суботица, 18. априла ове године, потписала уговор о куповини борске фабрике.

– Током последње три недеље ФОД је већ потписао неке уговоре са нашим компанијама. Атек Индустрис има 14.000 запослених у 40 локација широм света (70 процената налази се у Европи, једна половина тога у ЕУ, у старијим европским, а друга у земљама које имају перспективу за бољи развој у будућности, као што је Србија). Током десет година посљавања у Атеку ниједну фирмку нисмо затворили. Сигурни смо да ћете ви подржати наш меџијмент како би ФОД постао јака, конкурентска фирма. Веома смо срећни што се налази-

мо тако близу РТБ-а који је наш велики купац и имам жељу да тај посао учинимо још бољим. У последње

четири године проширили смо се и на тржишту бакра, постали смо познати производијачи са три локације - у Аустрији, Словачкој и Француској. Ове године производња бакра ће бити око 200.000 тона, а када смо почели она је била око 70.000 тона. Наша главна топионица бакра се налази у Брикслегу у Аустрији. Тај град је истовремено веома важна туристичка дестинација, што значи да ми знамо како да водимо рачуна и будемо осетљиви на околину у којој се налазимо – додао је Ковач.

Обраћајући се запосленима, бројним званицима међу којима су били и представници привреде Бора и региона, локалне заједнице, као и бројним посленицима јавне речи, **Ерик Брунер**, генерални директор АТБ Север и АТБ ФОД, наслагао је да ће ФОД имати веома важну улогу унутар АТБ групе као снабdevач компоненти осталих чланница групације, и учествовање у великим инвестиционим пројектима израде комплетне опреме у области енергетике, рударства и металургије у Србији, а такође је обећао и за 60 одсто већу продају његових производа у наредне три године. Најавио је, такође, сарадњу са

првим комшијама – РТБ-ом, као и величим фирмама попут U.S. Steel, како би ишли напред у металској индустрији, а ту је и проширење на инжењеринг. Потом је говорио Кристијан Шмит, извршни директор Атек Индустрис.

– Први пут сам био овде у јануару ове године и, када сам видео фирму, машине и производе, био сам убеђен да ваша компанија мора постати део АТБ Индустрис због тога што поседујете нове технологије, дугогодишњу традицију производње, веома интересантне производе и много добрих, обучених људи. АТБ група је активна у послу са електромоторима, а почели смо 2001. године куповином две компаније у Аустрији и Немачкој, у којима је радио 1.200 људи. Успели смо да развијемо компанију и купили многе фирме широм света, па данас више од 40.000 људи ради за АТБ, тако да је АТБ једна веома успешна прича. Могу да вам обећам да ћemo развити и ваше производне активности, како би компанија постала што профитабилнија у скоријој будућности – поручио је Шмит.

Ј. Станојевић

Бољи дани за Фабрику електропроизвода

Словенци купили ФЕП

„Електроковина-предикалине направе“ доо из Марибора на трећој обновљеној лicitацији купила имовину „Фабрике електропроизвода“ Доњи Милановац за 71.784.132 динара. – Нови власник прихватио колективни уговор предузећа и све запослене. – У ФЕП-у очекују знатна улагања у проширење производног програма

ИПМ. – Словеначка „Електроковина“ купила је (23. маја) на јавној лicitацији у Агенцији за приватизацију „Фабрику електропроизвода“ из Доњег Милановца, организациону целину мајданпешке Индустрисе за прераду метала у реструктуирању. ФЕП, који је раније припадао великој породици предузећа у саставу Рударско-топионичарског басена Бор, продат је фирмама из Марибора по почетној ценi од непуна 72 милиона динара.

Прве утиске о дуго очекиваној приватизацији овог предузећа чули смо од **Дарка Јовановића**, директора Фабрике електропроизвода. – За ФЕП је добро што га је купила фирма која има исту делатност. Предузеће „Електроковина – предикалине направе“ доо из Марибора јеrenomirani словеначки производијач пригушница са којим наша фабрика сарађује већ пет година. Словенци нас – каже Јовановић - добро познају, знају све наше предности и мане, и они што можемо да очекујемо од њих јесте више послана, али и промене које ће увести у начину рада и размишљања. Битно је да Фабрика ради и да радници редовно примају плату, а са озбиљним партнером, какав је Електроковина, с правом се надамо стабилијој производњи и пуном капацитetu – подвлачи први човек ФЕП-а.

На трећој, обновљеној лicitацији, Словенци су за 71.784.132 динара купили покретну и непокретну имовину доњомилановачког предузећа (земљиште, грађевинске објекте,

Купујући дипформинг жицу ФЕП и даље сарађује са комбинатом бакра

опрему и залихе материјала и готових производа), а у складу са уговором који је у Агенцији за приватизацију потписан 27. маја, обавезали су се да у радни однос на неодређено време, у наредних годину дана, задрже свих 178 радника ФЕП-а.

– Надлежни у Електроковини су прихватили колективни уговор ФЕП-а и све запослене, а с обзиром на то да планирају знатна улагања у проширење производног програма, очекујемо и даљи развој Фабрике. Према њиховом плану, ФЕП би требало да ради нове типове при-

гушица, док би погон израде апарате за домаћинства, који не ради десет година, био искоришћен за производњу у сфери расвете – истакао је Јовановић и додао да је ФЕП, иако више није у саставу РТБ-а Бор, и даље везан за Басен. – Ми смо се од РТБ-а одвојили због процеса приватизације, или и даље преко пословних аранжмана, куповином дипформинг жице, сарађујемо са комбинатом бакра – казао је Дарко Јовановић, директор Фабрике електропроизвода Доњи Милановац.

Г. Тончев Василић

Кривељски рудари у мају десетак посто изнад плана

Јуна, можда, и боље

Очекују се гуме за два камиона, па ће се покушати и више од мајске 1.204 тоне бакра у руди, мада је план за јун "хиљадарка". – Киселост руде, садржај алумината и пирита нису дозволили флотерима искоришћења већа од 70 одсто, па је биланс 820 тона бакра у концентрату. – У Јами се копа, махом, по плану, али изостаје очекивани садржај метала. – Из шљаке 200 тона "првеног" метала

Краће транспортне релације пружају шансу за бољи учинак

РББ. – Отварање "захвата 3" и краће релације до транспортног и система дробљења, уз добро време и расположивост пет тешких камиона, омогућили су кривељским рударима да пребаце месечни план за десетак посто. Тако су уместо 410.000 тона руде, дате 472.000 (15 одсто више), уместо 300.000 тона јаловине – 316.000, а укупне ископине, планиране на 710.000, изашле су на 788.000 тона. Било је планирано 996 тона бакра у руди, а дато 1.204.

Јовица Радисављевић

-Било би и боље да нас читавог месеца није пратила несташица гума за дампера – каже управник копа Јовица Радисављевић. – Због тога је шести камион увек стајао, а са проблемом гума ушли смо и у јун, па због њега тренутно стоје два дампера. Скоро читав месец не ради (услед недостака делова) и један булдожер, а пошто је ремонтиран и грејдер, путеви на копу су нешто гори. Овог месеца планирано је 200.000 тона јаловине и 410.000 тона руде са 0,250 одсто метала, што би требало да резултира са 1.000 тона бакра у руди. Надамо се остварењу плана, па

можда и малом пребачају, јер очекујемо да око 10. јуна гуме пристигну и да "подигнемо" још два тешка возила, као и да поправимо булдожер и грејдер. Набавка нове опреме је у току.

Производња у Флотацији текла је без већих проблема и прерађена је 461.000 тона влажне руде, што је за 12,5 одсто више од плана, али је искоришћење бакра далеко мање него што се рачунало - креће се око 70 одсто. На то су, према управнику **Драгославу Симовићу**, утицали бројни фактори, а првенствено састав руде (са обода копа). Она је кисела (око 4 ПХ), са доста алумината (око 18 одсто) и пирита (око пет одсто), али је већ прошла, па су искоришћења све боља.

-У мају смо дали 820 тона бакра у концентрату, што је за 20-ак тона више од зацртаних планом – каже Симовић. – Садржај бакра у концентрату је 16 процената, али нашој металургији то не смета пошто их меша са доста богатијим концентратима из увоза. При kraју су радови на селидби понтона у јаловишту, ускоро ће при-

ључење цевовода на пумпе, завршен је дренажни систем на другој и приводи се крају на првој брани, тако да ћемо овог месеца почети одлагање јаловине у "поље 1". Појачани су радови на оспособљавању треће секције у Флотацији и њено активирање очекује се крајем јула. Одмах ће уследити ремонти сада активне прве и друге, да би крајем године и током наредне све три биле у раду и омогућиле прераду осам милиона тона руде.

План флотера за јун је да прераде 400.000 тона руде и добију око 800 тона бакра у концентрату, а од Симо-

више покварио месец мај у коме је план био 12.000 тона руде, а ископано је 11.375. Планиран је садржај 1,25 одсто бакра у њој, а остварено 0,848 процента, па је уместо 149 тона бакра у руди, добијено 96 тона.

Узрок оваквим одступањима у садржају бакра Кљајевић види у јаловим прослојцима међу рудним жицама кроз које мора да се копа, а који разблажују руду заједно са јаловином која се користи за запуњавање и, понекад, захвати приликом утовара.

-У мају се испољио проблем допреме јаловине за запуњавање пошто смо изгубили бушотину којом је то чињено и морали да урадимо нову. Али, пошто два месеца то није рађено, нисмо успели да развијемо откоп како је требало да би се добилоовољно добре руде. Како се јављају нови проблеми са допремом јаловине једна екипа је добила задатак да то реши. Откланајући тај проблем имамо жељу – истиче Кљајевић – да вратимо Јаму на 15.000 тона руде месечно, па ће јун бити тај покушај са планом од 14.000 тона и садржајем 1,05 бакра, што би било близу 150 тона бакра у руди. Тако бисмо настали и до краја године. Горива и експлозива имамоовољно, а фирма "Аква" је купила цевовод који управ-

Драгослав Симовић

вића сазнајемо да је, на основу неких понуда, актуелизована производња пирита. Очекује се продаја количина које стоје на депонији филтраже, или и активирање те линије у наредном периоду.

Петомесечни биланс Јаме од 66.718 тона руде, такође, показује већи дomet од планираног (60.000 тоне), али садржај бакра у руди квари ту слику. Уместо 1,18 одсто, остварено је 0,91 процента, односно скоро сто тона бакра у руди мање – план је био 708, а дошло се до 609.

-Евидентно је да из месеца у месец не остварујемо планирани садржај бакра у руди – каже управник Јаме Арко Кљајевић. - Слику је нај-

Арко Кљајевић

во спуштамо у Јаму ради одвајања плавих вода, што треба да оживи хидрометалуршко добијање бакра.

Управник Јаме је заговорник пријема нове радне снаге пошто је њен недостатак у појединим секторима заиста осетан. Каже да се у делу Јаме који је лане захавијен водом и муљем највероватније више беће копати, али да садашња цена бакра дозвољава да се сагледа метода и улазак у "капу" "Борске реке", где би и сама израда откопних ходника доносила бакар.

Што се тиче погона за прераду старе топионичке шљаке, тамо се доста ради. Поставља се дробилица, цевовод у окну, уређује управна зграда. Маја је прерадено 74.708 тона ове техногене сировине и добијено нешто више од 200 тона бакра у концентрату, док је план за јун 82.500 тона шљаке и 234 тона бакра из ње.

Љ. Алексић

Израда ветрених врата у Јами

Мај у знаку еколошких застоја и недовољно увозних концентрата

Више катода него анода

Из Топионице је изашла 2.781 тона, па ће јун сигурно бити „краћи“ за 1.000 тона берзанског бакра наспрам мајске 3.281 тона. - Од 354 ћелија у мају, у Електролизи сада ради 188. – Из ФБЖ изашло рекордних 1.200 тона жице. - Како је потрошња пијаће воде скоро као индустријска - прелази 100 кубика по раднику - неопходна санација водоводних инсталација

До краја јуна може се очекивати око 2.200 тона катода

ТИР. - Мај је прошао са прерадом 13.723 тоне сувог концентрата и у знаку честих застоја. Како нам је рекао директор ТИР-а **Блажо Лековски**, 18 одсто њих био је из еколошких разлога, а озбиљан проблем је и несташница увозних концентрата. Кад се узме у обзир и садржај бакра у прерађаном концентрату, онда је јасно зашто са 3.281 тоном катода није поновљен априлски рекорд (од 3.647 тона) и зашто је дато мање анода него катода. Из Топионице је изашло тек 2.781 тона, што ће се одразити на производњу берзанског бакра у јуну.

-**Крајем маја догодио се и застој од скоро недељу дана због заглављења реактора, па смо морали да га зауставимо и очистимо –** каже Лековски.

Јаре и паре

-**Интересантно је да ТИР све више нападају, а истовремено му стиче и све више захтева за донацијама спортским организацијама, болесним људима –** каже Лековски. - па је згодно да овде цитирам једног нашег радника који недавно рече: Не може и јаре и паре! Жеља за бОљим ваздухом је сасвим на месту, наставља Лековски, али ово је рударски град. Хоћемо да Топионица добро ради, а да нема дима. И нама није стало да се овако послује, али како другачије – пита се директор, и додаје. - Ипак, морамо да имамо још мало стрепљења, јер преполовили смо производњу у односу на деведесете године кад су пуном паром радије две линије, а искорићење сумпора ни тада није преалазило педесет посто. И сада смо ту близу, а радимо са 60-ак посто капацитета само једне линије. За РТБ је најбоље да има сопствени концентрат, али знамо шта смо све преживели, шта смо све пореметили и није лако све то повратити. Међутим, ја се надам да ће се влада убрзо формирати и заузети став о даљем току приватизације или партнерства. А, свака одлука која решава повећање производње и побољшање еколошких прилика, за нас је добра.

-**Истовремено смо имали и интервенцију на једној цеви котла која је пропурила, а застој је искоришћен да се и у Фабрици сумпорне киселине побољша дихтовање агрегата. Све то, заједно са недостатком концентрата, утицало је, наравно, да се прераде мање количине, па је дошло и до пада производње моноксидрата. Уместо планираних 9.000, дате су 5.672 тоне киселине и то сада када је све траженија и скупља. За разлику од прошле године када је тона била скоро безвредна (пола евра!), она се већим потрошачима сада продаје по 27 евра, а мањим и по 50. Отуда је на залихама минимум од 2.500 тона највећи сопственим потребама, али рачунамо да јунском продукцијом подмишимо највеће купце као што је „Прахово“.**

Јун ће, према Лековском, највероватније бити „краћи“ за око 1.000 тона катода од претходног месеца. Нарвно, све зависи од динамике прераде концентрата у Топионици, али према просецима који су остваривани у првој декади јуна, то је готово извесно и очекује се око 2.200 тона катодног бакра. Почетком месеца било је на располагању скоро пет хиљада тона шарже и очекивано 5-6 хиљада тона концентрата из Асарела (Бугарска) и Абруда (Румунија), чиме би се до краја месеца дневно прерадивало у просеку 700 тона шарже. Ако тога не буде, иако басенски рудари настоје да повећају производњу, капацитети топионичке линије остаће на 60-ак одсто упослености.

Говорећи о увозним сировинама Лековски истиче да познати бугарски рудник „Асарел“ има врло квалитетан концентрат, али га нема доволно, а и цена прераде је таква да би било боље да се купи него преради. А, да би се купило десетак хиљада тона, зависно од садржаја бакра, потребно је двадесетак милиона долара. Тих паре нема, међутим ТИР сада ради са компанијом која покушава да набави извесну количину концентрата да би себи обезбедила доволно сумпорне

киселине. Она има новца, али је питање да ли ће доћи до концентрата пошто су румунски, бугарски и македонски рудници све продали „Пирдопу“. Отуда је ТИР-ов предлог да се купи извесна количина (један брод) из Чилеа, а од добијених паре, касније, купи нова количина и тако „окреће“.

Што се тиче других ТИР-ових по-гона и производа, Фабрика бакарне жице је у мају дала 1.200 тона. То је рекорд у односу на претходне месеце јер је њен укупан план за ову годину, због недостатка тржишта и сировине, пројектован на 5.000 тона. Међутим, она је од почетка године произвела скоро четири хиљаде. Попрасла је продукција и динамо-жице, а мањи помак бележе и синтер-производи, тако да ће, ако овако настави, ФБЖ имати много боље резултате него ранијих година. За ово она може првенствено да захвали томе што неке компаније (једна из Македоније и „Севојно“ за потребе „Новкабела“) свој концентрат у РТБ-у прерађују до дипформинг жице.

Ливница бакра и легура и даље има малу производњу која се своди на класирање секундарних сировина и претапање у облике који су Топионици потребни као хладан материјал. Међутим, она нема производњу као што су трупци и блокови, односно оно што иде на тржиште. Иако су сви агрегати исправни, проблем су сировине и купци, па је Ливница на производном зачељу ТИР-а. Отуда би јој, преко Басена и ТИР-ове комерцијале, ваљало помоћи да се бар „приближи“ плану за ову годину од 5.000 тона, пошто је досад дала само 800.

За разлику од ове ливнице, производни тренд у другој (арматуре) у по-растују, а са њим и интересовање за куповину овог погона. Тим поводом недавно су у ТИР-у боравили представници шесте по реду фирме која се интересује за Прераду метала. Међутим, до тога, по Лековском, неће доћи док влада и Агенција поно-

Блажо Лековски

во не одлуче како ће приватизација Басена ићи даље.

Транспорт ТИР-а уредно доставља материјале потребне производњи, а Енергана брине о Борском језеру (препумпава се вода из Бељевинске реке) и оно је сада негде на метар испод прелива.

-Предузимамо мере да смањимо потрошњу индустријске воде, али и пијаће – каже наш саговорник. - Познато је да су инсталације дотрајале и одлучили смо да их санирамо и смањимо потрошњу пијаће воде која је скоро колико и индустријска. То нема логике јер ако њена потрошња прелази 100 кубика по раднику, онда ту нешто није у реду. То би се учинило од средстава из АТЕК-ове лиценционе гаранције, а у плану су и још неки захвати као што је решавање питања екологије у Златари, замена електрода у топионичким филтерима, набавка катализатора (ванадијум-пентоксида) за Фабрику сумпорне киселине, који брже пропада услед система рада стани-крени.

Љ. Алексић

ФБЖ је на добром путу да годишњи план испуни за пола године

Конференција за новинаре басенских чланица о еколошким проблемима

Гуши застарела технологија

Б. Лековски: Често морамо да стојимо према Акционом плану који смо, заједно са Министарством за заштиту животне средине усвојили, и тога се придржавамо, чак и више него што пише у тим папирима. – За промену дела технологије неопходно 100 до 150 милиона долара, а за потпуну нову чак 500 до 600 милиона. – **З. Милићић:** Морамо сами унутар својих потенцијала да подигнемо референце наше фирме, како у производном процесу тако и у еколошким перформансама, пре наредне приватизације

БРЕСТОВАЧКА БАЊА.

Сада радимо са упола мање капацитета у односу на некадашњи. Од две линије у Топионици ради једна (капацитета 910 тона шарже дневно, а ради се 700 до 750 тона), и то из два разлога: први је што немамо довољно концентрата, нашег домаћег, а увозни је тешко обезбедити јер тражимо врло квалитетне. Други разлог је што често морамо да стојимо према Акционом плану који смо, заједно са Министарством за заштиту животне средине, усвојили, и тога се придржавамо, чак и више него што пише у тим папирима. Тај план значи да у оном тренутку када се у било ком делу града, нарочито тамо где су мерни инструменти, а где их нема, као тренутно што не раде, имамо неколико технолога који обилазе град. Ту су и дојаве грађана. Према томе регулишемо рад Топионице заустављењем било реактора или конвертора, како би се смањила количина гасова који у том тренутку излазе из димњака. Дешава нам се, можда, једном месечно или као недавно да смо, први пут од почетка године, имали веће загађење. Наводно, инструменти нису радили, па због тога није могло да се прати. Наши технологи су нон-стоп у граду, у Брезонику. Тамо постоји мерни инструмент који на сваких 10 минута региструје проценат сумпор-диоксида, темпе-

Звонко Милићић, Блажо Лековски, Драган Драгић Станковић и Драган Ранђеловић

му која може да се ремонтује и обнавља из године у годину, већ на технолошки процес који не омогућава да сва количина сумпор-диоксида, која се ослободи пржењем концентрата, буде експлоатисана и произведена до сумпорне киселине. Такође је подсетио да смо до 90-их година минулог века били на нивоу осталог дела света. Примера ради, у САД је 1990. било шест топионица попут наше, и они су добили задатак да их у наредних пет година промене. У то време смо имали пројекат за нову технологију, а знамо шта је

да се поставља питање – да ли ми са таквом ценом прераде увозних концентрата можемо да опстанемо, а да не правимо губитке. Сада покушавамо да прикупимо информације из света да бисмо видели колико кошта нова технологија. Сума која се помиње – 100 до 150 милиона долара, биће потребно толико да би се променио само део технологије (реактор и пламена пећ, а да конвертори, пламена рафинација, фабрика сумпорне киселине и остали погони остану). Иначе, када бисмо правили на ледини нову топионицу – онда би било потребно 500 до 600 милиона долара. Ја нисам тај који би донео одлуку да топионицу угасимо и исечемо у старо гвожђе. Ми тражимо помоћ од Владе, Републике. Када је до сада било разговора са понуђачима на тендери, највећи акценат је био посвећен управо Топионици. Ниједан власник који буде дошао у Бор неће моћи да настави производњу ако у наредне три-четири године не изгради нову Топионицу. То је мој задатак као директора ТИР-а да се на свим нивоима борим да Топионица што пре промени технологију и да ми у Бору имамо бољи ваздух него што га данас одржавамо – поручио је Лековски.

Мр Звонко Милићић, помоћник генералног директора РТБ-а за еколоџију, стандард и квалитет, указао је да Басен има велике еколошке проблеме који су, делом, наслеђени кроз његову историју, а делом се тичу садашње експлоатације. У протеклих неколико година, по његовом мишљењу, дат је озби-

љан допринос да се веома прецизно идентификују сви ти проблеми. Заједно са Светском банком учествовали смо у изради студије утицаја РТБ-а на окружење и, као резултат тих договора, Влада Републике Србије потписала је, 26. јуна прошле године, кредит у износу од 32,5 милиона долара за санацију историјских загађења. Та средства ће нам бити на располагању у наредник пет година уколико овај споразум ратификује Народна Скупштина до краја ове године. Други део се односи на текућа еколошка загађења и на обавезе будућег власника РТБ-а. Како је оценио Милићић, ту постоје велики проблеми, као што је стабилност јаловишта „Велики Кривељ“ и испумпавање воде из Јужног и Северног ревира у РБМ-у.

- Захваљујући веома добро сарадњи са Министарством за заштиту животне средине, од јуна прошле године успели смо да добијемо два милиона евра за санацију комплетног кривељског јаловишта. Тренутно су у току радови на брани 1 и до 20. јуна треба да буду окончани. Мало смо застали у санацији колектора, али очекујем да ће и тај посао да буде завршен током лета. Поново смо ушли у озбиљне разговоре са Министарством о финансирању испумпавања воде у РБМ-у. У Јужном ревиру имамо преко десет милиона кубних метара воде коју треба испумпати да бисмо наставили одрживи развој и спречили еколошке проблеме који би били веома озбиљни по Мајданпек. Исто се односи и на Северни ревир. Министарство је 15. маја пријавило овај пројекат као сопствени за средства из НИП-а, што нам даје наду да ће и он ући у реализацију. То би био још један милион евра, поред ова два која смо добили. Наша је процена, на основу анализе нултог стања, да у области рударства треба уложити око 19 милиона евра за санирање свих последица које су нанете. Део одговорности за то морамо и ми да понесемо. Немамо више времена да чекамо да неко други заврши те послове. Морамо сами – унутар својих потенцијала да подигнемо референце наше фирме, како у производном процесу тако и у еколошким перформансама, пре наредне приватизације – закључио је Милићић.

Очекивања

- Поставља се питање: да ли да Топионица настави да ради или да чекамо боља времена, па да тада изградимо нову и наставимо производњу. Ја стално говорим да оног тренутка када зауставимо Топионицу – она више никада неће да стартује. Будући власник рудника вероватно ће да извози концентрат и, практично, све оно по чему смо познати у свету – квалитетном катодном бакру, племенитим металима, динамо и бакарној жици и осталим производима, би се у Бору угасило. Очекивали смо и са првим и другим тенддером, где је направљен врло добар уговор, да у наредне три-четири године будући власник изгради нову топионицу. У свету има доста тзв. аутогенних технологија за које се некада говорило да, уколико не даје 200.000 тона бакра, није рентабилна. Сада могу да раде са топионицама које прерађују 500.000 тона концентрата и производе 50.000 до 60.000 тона бакра, односно колико ми очекујемо са развојем наших рудника – каже директор ТИР-а.

ратуру, притисак – све што је неопходно да би се водила технологија, а она има своје границе. Конвертор не може да стоји шест-седам сати – да не би дошло до неке велике хаварије, мора да се поново стартује – изјавио је **Блажо Лековски**, в. д. директора ТИР-а, на конференцији за новинаре, 28. маја, у Брестовачкој Бањи.

Он је најпре поновио да је технологија којом данас располажемо застарела и да ту не мисли на опре-

уследило потом (међународне санкције и НАТО бомбардовање), па смо прекинули уговор и до данас радимо са старом технологијом.

- Наш задатак је да оно што пређајемо (концентрат из увоза, али и домаћи) контролишимо, да еколошки елементи који се у њима налазе буду испод свих граница које може да трпи технологија. Увозимо искључиво чисте концентрате, којих нема на тржишту, и зато је цена њихове прераде толико ниска

Мада је изгубила акредитацију, лабораторија ИРМ наставиће контролу квалитета ваздуха

Под окриљем Завода

Услед власничке и других промена Институт за бакар није могао да се „доакредитује“ новим методама и 15. маја је обавештен да му се укида овлашћење за контролу квалитета ваздуха у Бору. – До нове акредитације склопиће уговор са зајечарским Заводом за јавно здравље и од 1. јуна обављати ове послове са његовим овлашћењем и методама

Две мерне станице су још у квару, али се мониторинг обавља класично и извештаји шаљу где треба

ИРМ. - Институт за рударство и металургију нашао се међу 21 стручном организацијом у Србији којима је Министарство заштите животне средине укинуло лиценцу за мерење квалитета ваздуха. **Душан Пајкић**, помоћник министра заштите животне средине, образложио је то („Вечерње новости“ од 31. маја) тиме да оне не испуњавају „акредитоване методе“ за тачне и валидне податке самог мерења и квалитета резултата. А, Министарство инсистира на њима зато што се тако, прво, смањује простор за сумњу, поготово кад су измерене вредности загађујућих материја веће од дозвољених и, друго, што је обавеза индустрије такса по принципу „загађивач плаћа“, која се обрачунава управо на основу мерења емисија од стране овлашћених стручних кућа. О разлогима, ставу и корацима које ће предузети Институт поводом укидања овлашћења разговарали смо са **Новицом Милошевићем**, управником Завода за ХТК.

Он нас је подсетио да је Институт за бакар сада ново предузеће, односно државни институт. Променио је име у Институт за рударство и металургију, организациону шему, кадровску структуру, нормативна акта... Доста тога се још ради, али је његова лабораторија, као акредитована, били дужна да о свему обавести акредитационо тело Србије, раније YUAT. То је учињено, али са закашњењем, и од 18. априла ИРМ нема акредитовану лабораторију. Према речима Милошевића, акредитација није изгубљена зато што се лоше радио или није знало да ради, али ни Министарство, пре давања тих овлашћења, није на време обавестило куће које се тиме баве. За све послове дало им је само 20 дана, а ако се зна да прва акредитација подразумева посао од бар две године, није било лако „доакредитовати“ се за поменуто време.

- Лабораторије ИРМ нису ништа радиле квалитетније, нити сада раде лошије - каже Милошевић. - Радимо

исто, с тим што лиценцу немамо и трудимо се да је што пре повратимо. Али, о свему не одлучујемо сами, већ и ти државни органи, а у време кад је ИРМ акредитовао своју лабораторију Министарство заштите животне средине није тражило акредитацију и за методе којима се контролише ваздух. Тако је истовремено са лиценцом изгубљена и могућност доакредитације новим методама и 15. маја смо обавештени да нам се укида овлашћење за контролу квалитета ваздуха.

Да би се превазишао проблем, разговарано је са директором Завода за јавно здравље у Зајечару, који и даље има овлашћење и акредитоване методе. Са Заводом ће се склопити уговор о сарадњи и ИРМ ће даље обављати ове послове, али ће извештаје давати под његовим надзором и потписом. У неку руку биће по-

дизвођач, с тим што ће ускладити све методе са начином на који Завод ради. Овакав модел већ постоји у Србији и тако ће бити све дотле док ИРМ не поврати, односно иновира акредитацију, а то, по Милошевићу, није нимало лак посао. Он се нада да ће до краја године бити повраћено све што је до сада изгубљено.

Подсетимо да мониторинг у Бору подразумева континуирано праћење сумпор-диоксида, чаји, лебдећих честица (суспендоване материје) и њихову анализу на садржај седам токсичних елемената - олова, арсена, кадмијума, живе, никла, мангана и бакра - као и таложних материја. То је све оно што пада на земљу, а брже падају честице веће од 10 микрона. Оне лакше лебде, па се се и зову лебдеће. Код таложних се испитује киселост, садржај врло актуелног сулфатног јона, растворне материје (у кишницама) или суви остатак, прашина, у којој се спаљивањем одређује органски део, а остатак, пепео, анализира на садржај тешких метала - олова, кадмијума и цинка. То је оно што, уз метеоролошка осматрања, даје комплетну слику квалитета борског ваздуха, а до ње се долазило са четири мерна места - Градски парк, Југопетрол, Институт и Брезоник. Мерно место у Брезонку повезано је са Агенцијом за заштиту животне средине и резултати могу да се виде преко интернета.

- До септембра прошле године - објашњава Милошевић - могли смо (на 15 минута) да пратимо сумпор-диоксид у Парку, код Југопетрола и наше метеоролошке станице. Те мерне станице су, са мањим интервенцијама, али без прекида, служиле четири године. Станице у Парку и код Југопетрола биле су у граници три године, а сервисране само две. Треће је фирма „ХЕБЕ“ из Загреба остала без кадрова и изгубила право заступника и сервисера. Напорима наших електроничара успели смо да опремајемо ради четири године на опште

задовољство, а пре свега Топионице која је на основу тих података могла да интервенише.

Опрема је јесенас пренета у нови сервис - „Панонхем“ на Палићу који је (тада) поправку проценио на преко 600 хиљада динара. Међутим, почетком ове године производи саопштавају да више не производе тај тип, па је цена поправке два инструмента достигла цифру од 1,135 милиона динара, док је цена једног новог 1,032 милиона динара. У међувремену се појавио још један производија из Јапана чија је опрема урађена у Брезонику, а Милошевић се нада ће до краја године бити постављена и код Института. Куповином још два нова таква уређаја, или поправком поменутих, затворио би се круг око индустријске зоне. Међутим, то је сада ствар власника, односно општине, која треба да се одлучи да ли ће поправљати старе или куповати нове уређаје.

- Међутим, локална самоуправа има мониторинг са 24-часовним узорцима (како то наш закон и налаже) захваљујући томе што сада радимо као што смо радили од 1976. до 2003. године - истиче наш саговорник. - Радимо класичним методама, имамо средње дневне вредности и ти извештаји иду на све потребне адресе. Међутим, наш народ је већ навикао на овај мониторинг у реалном времену и извештаје три пута дневно преко радија и једном на ТВ. Реално, стање у Бору сада је много боље него некад, пошто бележимо прекорачења три, четири, пет, највише десетак дана, док је раније то било 30 од могућих 30! Али, то је сада мало и социолошки проблем (што није наш домен) јер су Борани у старој Југославији били други или трећи по примањима, а сада то није случај. Половина њих нигде не ради, па се тај револт испољава и ставом - зашто да трим кад немам користи.

Љ. Алексић

Нова Топионица решава еколошке проблеме

РТБ. - Основни услов дугорочне производње у Топионици и рафинацији је испуњавање свих захтева које диктира еколоџија јесте промена технологије и изградња нове, савремене, аутогене линије за топљење концентрата. ТИР је са застарелом технологијом на зачељу металургије бакра у свету и докле год се она не промени дима ће у граду повремено бити и поред тога што се у потпуности спроводе мере које је наложило Министарство за заштиту животне средине и поштује Акциони план о заштити животне средине.

Инструменти за праћење и контролу квалитета ваздуха у граду помажу Топионици да адекватно регулише режим процеса производње, али истовремено служе да се јавности не презентују произвољни подаци о

концентрацији сумпор-диоксида. Због тога је руководство ТИР-а вољно да са локалном самоуправом постигне споразум о репарацији мерних уређаја који су у квару од августа прошле године.

Имајући у виду рад Топионице у време спомињане повећање концентрације сумпор-диоксида (радила само једна металуршка линија са 60 одсто капацитета уз честе вишечасовне застоје), извештаје технолога на основу визуелне контроле и реакције грађана, руководство Топионице и рафинације сматра да овог пута нису постојали елементи за подношење пријаве за привредни преступ.

РТБ је у свету познат по висококвалитетном катодном бакру и руководство ТИР-а није у позицији да до-

носи одлуку о заустављању металуршких агрегата. У Бору од рудника и металургије директно или индиректно живи 80 одсто становништва и зато пословодство компаније сматра да је у процесу приватизације једини прихватљив стратешки партнери за комбинат бакра инвеститор који ће изградити нову линију за топљење концентрата. Само на тај начин питање еколоџије, али и развоја општине и целог Тимочког региона може да буде дугорочно решено.

Основни циљ нам је, зато, да одржимо и оптимално поправимо позицију компаније и запослених како бисмо могли бољим угледом да привучимо потребне инвестиције за нову технологију топљења и развој рударства.

Г. Тончев Василић,

Семинар о стандардима серије 14000 за заштиту животне средине

Природа плаћа највећи цех

Д. Драгић Станковић: РТБ се на овај начин прикључује малобројним организацијама у Србији које примењују ове стандарде. – **Д. Ранђеловић:** Настојимо да процесе држимо под контролом, како би утицаји Басена на окружење и стање животне средине били што мањи.

Курсом је било обухваћено 30 стручњака из свих болесних погона

БРЕСТОВАЧКА БАЊА. – Овај семинар има три циља – први је подизање нивоа свести запослених у РТБ-у о значају заштите и сталног унапређења животне средине, други је да се они који су присутни на овом семинару упознају са захтевима

међународних стандарда за системе управљања заштитом животне средине из серије ИСО 14000, а трећи је да се информишу о кључним захтевима законских прописа у Републици Србији за ову област. Одлуку пословодства Басена да организује ову

обуку изузетно похвалајем јер се на тај начин РТБ прикључује малобројним организацијама у Србији које примењују ове стандарде попут НИС Нафтагас из Новог Сада, Бамби из Пожаревца и део ЕПС-а - истакла је Драгана Драгић Станковић, EOQ менаџер и консултант за систем управљања заштитом животне средине, иначе, предавач на курсу који је 28, 29. и 30. маја одржан у Брстовачкој Бањи.

Првог дана обуке о основним принципима заштите животне средине (одговорност, обавеза и опредељење привредних субјеката), било је речи и о законским прописима у овој области у Србији. Другог дана говорило се о системима управљања заштитом животне средине, као и о захтевима, предностима и користима од примене међународних стандарда ИСО 14001, а трећег дана о аспектима животне средине. Полазницима се обратио и Драган Ранђеловић, заменик директора за кадрове и информисање у РТБ-у.

- Производни процеси у РТБ-у имају значајан утицај на окружење и стање животне средине, па ми у Басену настојимо да те процесе држимо под контролом, како би ти утицаји били што мањи. Овде смо у једној врсти образовне активности која треба да унесе нова знања нашим људи-

ма који се баве овом облашћу, те је

Драгана Драгић Станковић

курсом обухваћено 30 басенских стручњака из свих погона и служби заштите животне средине. Циљ је да их обучимо за примену законских прописа, посебно стандарда из серије ИСО 14001 који се односе на животну средину. Настављамо едукацију нашег особља у континуитету – имали смо први курс за менаџере, пре месец и по дана за безбедност и здравље на раду и овим курсом затварамо тај циклус – рекао је Ранђеловић.

Ј. Станојевић

Чачански ГРАДИС на јединствен начин санира брану 1 кривельског јаловишта

Деликатно спајање дренажних бунара

Није нам познато да је неко у Србији, подбушивањем које је навођено камером, успео да споји (20 м испод површине) 51 м удаљене дренажне бунаре, утискујући за „пилотом“ челичне цеви – рекао нам је Милољуб Милосављевић из поменуте фирме. – Елиминацијем провирних вода спречавају се еколошки инциденти и омогућава надвишење бране за 35 метара

В. КРИВЕЉ. – Раднице чачанског ГРАДИС-а затекли смо на необичном послу у подножју прве бране кривельског флотацијског јаловишта. Пошто су на страни према језеру завршили дренажни ров дуг 370 м који се „контролише“ уз помоћ неколико бунара, упустили су се у најделикатнији део после – да средињи од њих (ми лајци рекли бисмо „на слепо“) повежу са 22 м дубоким у телу бране. Вода ће се одатле пумпама враћати у процес. Нарвно да овакав захват, који је међу стручњацима пропраћен и опкладама, не може „на слепо“, већ се изводи уз помоћ специјалне, увозне опреме. Милољуб Милосављевић из ГРАДИС-а овако објашњава несвакидашњи градитељски подухват:

- Из сабирног шахта дренаже ископан је ров од 50 м који ће ићи према црној станици, а 51 метар ће бити утиснута челична колона од места почетка подбушивања до црне станице на круни садашње бране. У подбушивање на тој дужини досад се у Србији, бар према нашим сазнањима, нико није упушио. Радимо увозном опремом и уз помоћ „пилота“ који води будућу колону. То навођење се обавља камерама и црном плочом која се налази у врху главе „пилота“. Јуче су завршени радови на том „пилотирању“, односно претходном утискивању „пилота“

пречника 140 mm, а данас је почело утискивање челичне колоне. Значи, утисне се један метар, стави следећа цев, завари за претходну, поново утисне и тако 51 метар. Очекујемо завршетак радова у наредних 15 од 20 дана, чиме ћемо омогућити, не само да се санира садашња косина бране 1, односно осигура стабилност, већ и њено надвишење за 35 м, што ће пружити нови простор за одлагање флотацијске јаловине.

Познато је, а Милосављевић подсећа да је постојала, и данас постоји, латентна опасност да се деградацијом брана 1 и 2 јаловишта „Велики Кривељ“ угрози животна средина. Ресорно Министарство је расписало тендер за извођење санационих радова на овим објектима по техничкој документацији коју је израдио Институт за рударство из Београда. ГРАДИС је, као најповољнији понуђач, пре 4-5 месеца завршио санацију бране 2, а сада санира прву зато што је дошло до продирања провирних вода у њену „ножицу“, што представља озбиљан ризик.

- Ти радови се сastoје од израде горње дренажне линије која ће прихватати воду из јаловишта и транспортувати је поменутим гравитационим цевоводом до црне станице дубине 22 м на садашњој круни бране 1. Одатле ће се црквама враћати у производњу. Следећи корак санације је

Цевима које се утискују у јаловину треба да се погоди други бунар у телу бране

израда доњег дренажног прстена који је и најважнији, а он се ради на дубини од 4-5 м испод круне иницијалне бране. Њиме ће се оборити линија провирних вода и оне више неће излазити на њену косину, већ ће се сабирати у црној станици и, такође, црквама враћати у процес. Тако ће се спречити да угрозе стабилност бране, што би могло лако да се догоди повећањем нивоа воде у језеру. – каже Миловановић.

После овог захвата требало би да уследе радови на колектору којима би се сасвим окончала санација јаловишта. На тај начин у великој мери би се отклонила еколошка опасност по околину, а брана би могла да се повиси за још 35 м, што значи и нови простор за одлагање јаловине у наредној деценији. Цена досадашњих радова, са целокупном машинском опремом (пумпе), износи више од 40 милиона динара.

Љ. Алексић

Одржан 16. научно-стручни скуп "Еколошка истине 2008"

Вода, храна и здравље за све

Д. Марковић: ТФ у научно-истраживачком раду негује и заштиту животне средине, али и образује кадар у тој области. – **С. Станковић:** Вода је оште друштвено богатство и њоме се мора управљати демократски. – **Т. Марјановић:** Заједништво локалне заједнице и државе – предуслов да се пројекат ЛЕАП у Бору настави

СОКОБАЊА. – Задовољство ми је да вас поздравим у име Техничког факултета - организатора овог скупа, наставника и сарадника, деканског колегијума и своје лично име. Сматрам да ТФ на овај начин испуњава једну од својих најважнијих мисија да у области научно-истраживачког рада негује

и заштиту животне средине што нам је, као установи која се бави науком, и обавеза. Осим у научном делу, на Факултету се бавимо и образовањем у тој области. Наиме, овде се школују инжењери заштите животне средине и инжењери рециклаже и одрживог развоја. Ова друга струка је нешто новијег датума и ускоро ћемо и у њој имати дипломираних инжењере. Желим да захвалим и претходним и садашњим организаторима јер захваљујућима њима и ове године имамо велики број радова који су заиста врхунског квалитета – рекао је проф. др Десимир Марковић, декан Техничког факултета из Бора, 1. јуна, отварајући 16. научно-стручни скуп о природним вредностима и заштити животне средине "Еколошка истине" (Екоист '08), који је од 1. до 4. јуна одржан у хотелу "Здрављак" у Сокобањи.

Учеснике и госте скупа најпре су, у име суорганизатора, поздравили и пожелели им успешан рад др Јубиша Ђорђевић, директор Завода за јавно здравље "Тимок" из Зајечара, и Драган Ранђеловић, председник ДМИ из Бора. Потом је проф. др Милан Трумић, председник Организационог одбора Екоист '08 упознао присутне са условима и начином рада (у пленуму и по секцијама) тродневног скupa. Уследила су два пленарна предавања - "Лимнологија, еколођија и наша језера" проф. др Стевана Станковића са Географског факултета из Београда и "Примена

Десимир
Марковић

те и може да се усмерава до финих детаља, док код санације има много непознатог. Полазим од идеје да је вода оште друштвено богатство – они узводнији немају веће право од оних низводнијих. Водом се мора управљати демократски. Нема изградње великих вештачких језера зато што се једном потопљена плодана поља ничим не могу надокнадити – то уве-

рење влада у целом свету сем у Кини. Они сада праве велико језеро Седам клисара, преселиће један, два, пет, петнаест милиона становника јер то за њих није ништа, али једном изгубљена њива која може да храни једну или десет породица никада се неће надокнадити. Полазим од тога да језера као мала мора имају велики значај, нарочито за континентална пространства, какво је Србија. Језера, као и људи, имају своје лице и своју судбину. Језеро је огледало душе – загледавши се у њега меримо дубину душе. Језеро је око земље у које можемо увек измерити онолико колико смо спремни да их валоризујемо и заштитимо – казао је проф.

Станковић у свом врло занимљивом и надахнутом предавању.

- **ЛЕАП је сачињен од стручњака свих заинтересованих страна - у Бору су то представници локалне власти, привреде, пре свега, РТБ-а, научно-стручних, здравствених и образовних институција, међународних заједница, јавних предузећа и установа и невладиних организација. Тај план је уважио мишљење јавности јер је у току израде обављена анкета која је обухватила преко хиљаду људи и настојало се да њихова мишљења буду уважена у овом документу и целом процесу. Почетак ак-**

Стеван Станковић

Учесници и гости скупа на отварању овогодишњег "Екоист-а"

блами у Бору су такви да их локална заједница из сопствених извора не може да обезбеди, нити РТБ, већ се

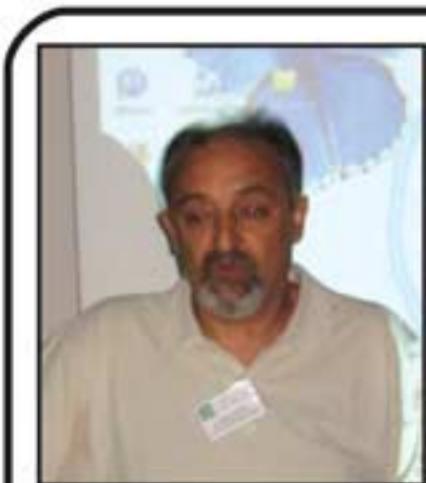
мора тражити заједништво са државом. Она мора да донесе законске прописе, како национални еколошки акциони план, тако и акт о проглашавању простора угрожене животне средине, затим стратегију за коришћење природних ресурса, и да тим актима предвиди средства и приоритете за решавање наших еколошких проблема. Значи, заједништво локалне заједнице и државе јесте предуслов да се овај пројекат настави и да ми у Бору бар

но у 12 области: заштита и очување природних вредности, технологије и стање животне средине, исхрана и здравље, пољопривреда, урбана еколођија, водоснабдевање и заштита вода, еколошки менаџмент, еколошка етика и васпитање, управљање отпадом и рециклирање секундарних сировина, одрживи развој, локална самоуправа и заштита животне средине и енергетска ефикасност. На посебној сесији своја достигнућа представио је и научни подмладак. Последњег дана скупа одржан је и округли сто са темом "Еколошко обраузовање за будућност", на коме су аутори из Србије и Македоније изнели своја искуства. Истовремено са Екоистом '08, одржани су и 20. Дани превентивне медицине Тимочке Крајине.

Отворено о проблемима

- Наш циљ је био да прво направимо скуп где ће стручњаци имати прилику да отворено кажу о свим проблемима животне средине, и оно што је добро и оно што је лоше. Затим, да саставимо привреду која је загађивач, локалну заједницу, научно-стручне институције, невладине организације, да на једном месту окупимо људе различитог профила – биологе, хидрологе, геологе, рударе, металурге, оне који се баве образовањем и медијима јер је ово мултидисциплинарна област, и да они о једној теми разговарају заједно. То је веома ретко, често о технолошима говоре технолози, хајде да чујемо шта ће на то рећи економисти, или шта о природним ресурсима мисле људи које баве образовањем, а не само биолози. То нам је био други циљ и мислим да смо у томе успели. Трећи је био да промовишемо младе, да укључимо децу која први пут ради нека своја истраживања и да добију шансу да о томе говоре на оваквом скупу у присуству еминентних стручњака. То је било први пут у Србији да се на тај начин ради и ово искуство су сада применили и многи други скупови. Ја овај скуп видим не само у еколошком смислу него и у промени друштвених вредности и, уопште, промени односа и према науци и заштити животне средине – истакао је Марјановић.

Нова лица

- Срећан сам и као човек који се налази на челу куће која је била један од покретача овог скупа и као стручњак који се бави овом проблематиком, да смо и даље сви на окупу – и они који су организовали прву "Еколошку истину", али смо закључили да је много нових лица који су први пут овде. Почели смо пре 16 година у Зајечару, у организацији Завода и Младих истраживача, са 16 радова. Отада је кренула прича која је изванредна не само за нас који се бавимо овим послом на територији Тимочке Крајине, већ за целокупну

јавност, и сигурно да после свих ових година има немерљиву стручну вредност. Након првих 16, написле су године када смо имали по 150-160 радова, на Борском језеру 1994. и 1995. било је и по 200 учесника. Онда је наступила криза која је обухватила све скупове, цело друштво – дошло је до кризе струке, али били смо упорни. И данашње отварање показује да се то враћа и да ће "Еколошка истине" живети још много година – нагласио Ђорђевић.

локалног еколошког акционог плана општине Бор" групе аутора (Топлица Марјановић, Љиљана Марковић Луковић, Милан Трумић и Ђорђе Јовановић).

- Када су језера упитању заступам хипотезу боље спречити него лечити – превентива увек даје боље резулта-

тивности финансиран је из донација и, наравно, сопственим средствима ових учесника. Сада се налазимо у критичном периоду јер је спасни овај ентузијазам са почетка пројекта, али он не сме и не може да се базира на ентузијазму. Недостају нам, пре свега, средства, јер еколошки про-

мало лакше дишемо – нагласио је Топлица Марјановић у другом пленарном предавању.

И овогодишња "Еколошка истине" је била са међународним учешћем јер су, осим домаћих, своје радове представили и стручњаци из Македоније, Босне и Херцеговине, Немачке, Црне Горе и Хрватске. Више од стотину презентованих радова (у зборнику су штампана 124) било је сврстано

организатор скупа био је Технички факултет из Бора, а суорганизатори Завод за јавно здравље "Тимок" и Центар за пољопривреда и технолошка истраживања из Зајечара, Друштво младих истраживача из Бора и Факултет заштите на раду из Ниша, а покровитељ Министарство науке Републике Србије.

Ј. Станојевић

Љиљана Џувер посетила басенски Центар за транзицију

Паре у посао, а не у потрошњу

Ова средства радник улаже наменски – или у опремање новог радног места или обуку која је потребна да би могао да се укључи у посао којим се бави послодавац. – Обновљени јавни позив у мају се односи искључиво на самозапошљавање. – Интензивно се развија и концепт радничких кооператива

Љиљана Џувар (прва с лева) у разговору са члановима тима Центра

РТБ. – Љиљана Џувар, руководи-
лац Пројекта “Отпремним до по-
сла”, са сарадницима, након обиласка
борске филијале НСЗ, 2. јуна, посе-
тила је и Центар за транзицију запо-
слених у РТБ-у. У разговору са чла-
новима тима Центра она је појаснила
да је реч о новом пројекту на
тржишту рада намењеном вишкови-

ма радника којима је додељена от-
премнина и послодавцима у приват-
ном сектору, који треба да омогући
да се ти људи поново запосле уз до-
датни финансијски подстицај из
државног буџета. Према њеним
речима, Пројекат има за циљ да под-
стакне раднике да на продуктиван
начин употребе средства која су при-

Објављен нови јавни позив за “Отпремним до посла”

Подршка за самозапошљавање

Субвенција у износу од 130.000 динара се додељује незапосленима на евиден-
цији НСЗ који су остали без поса, било као вишак или споразumno уз исплату
отпремнине, а желе да покрену приватну делатност. – Постоји могућност
да више корисника удруже средства ради заједничког улагања у сопствени
посао. – Од укупно 800 корисника у претходних годину дана, њих 656 је инве-
стирало новац у остваривање својих предузетничких идеја

БОР. – У оквиру пројекта
“Отпремним до поса”, 20. маја об-
јављен је нови јавни позив за доделу
финансијске подршке за самоза-
пошљавање који ће бити отворен до
утрошак расположивих средстава.
Субвенција износи 130.000 динара и
додељује се незапосленима на еви-
денцији НСЗ, који су остали без по-
са, било као вишак запослених или
споразumno уз исплату отпремнине
или услед стечаја предузећа, а желе
да покрену приватну делатност. Је-
дан од основних услова за подносио-
це захтева којима је радни однос пре-
стао уз исплату отпремнине јесте да у
своје новоосновано предузеће или
радњу уложе отпремнику (или њен
део) у износу не мањем од 80.000 ди-
нара.

Осим финансијске помоћи овог
пројекта, будући предузетници могу
истовремено да користе и субвенцију
НСЗ за запошљавање до четири не-
запослена лица под условима из јав-
ног позива за доделу субвенција по-
слодавцима за отварање и опремање
нових радних места за 2008. годину.
Такође, постоји могућност да више
корисника удруже средства ради за-
једничког улагања у покретање соп-
ственог поса. За пријаву и додатне
информације о условима за доделу
субвенције заинтересовани се могу

обратити свом саветодавцу или са-
раднику у пословном центру на-
длежне филијале или испоставе НСЗ
у месту пребивалишта. Обрасци зах-
тева са бизнис-планом могу се,
такође, преузети у филијалама или
на интернет адреси Националне
службе за запошљавање
www.nzc.sr.gov.yu.

У претходних годину дана, коли-
ко траје реализација пројекта, укуп-
но 800 незапослених са евиденције
Службе је користило подршку
“Отпремним до поса”. Од тога,
656 корисника је уложило средства у
остваривање својих предузетничких
идеја, док се 144 запослило код новог
послодавца у приватном сектору,
такође уз улагање дела отпремнице у
ново запослење. Иначе, овај пројек-
кат је настао са идејом да се радници-
ма, који у периоду транзиције остају
без поса, омогући да улагањем от-
премнице дођу до новог запослења.
Пројекат је припремило Министар-
ство економије и регионалног разво-
ја у сарадњи са Програмом Уједиње-
них нација за развој (UNDP), а зајед-
но га спроводе НСЗ и пројектни тим
UNDP-а. Средства за његово финан-
сирање су обезбедиле Аустријска
агенција за развој (ADA) и Влада Реп-
ублике Србије.

Ј. Станојевић

мили на име отпремнине, што значи,
у своје ново запослење.

– То могу да остваре на два
начина. Први им отвара могућност да
уложе део средства од отпремнине у
запослење код новог послодавца. На
том плану пресудну улогу има НСЗ
која посредује између послодавца и
незапослених тако што проверава
потребе локалне привреде за радном
снагом и обавештава послодавце са
којим профилом могу да рачунају, па
о тој теми организује округле столо-
ве, скупове и друго. Ова средства рад-
ник улаже наменски – или у опрема-
ње новог радног места, или обуку која је
потребна да би могао да се укључи у посао којим се бави посло-
давац. Такође, они који су изгубили
радно место могу своју отпремницу, уз
додатну подршку из овог пројекта,
да усмене у самозапошљавање. Обновљени јавни позив у мају се овог
пута односи искључиво на самоза-
пошљавање. Улагање сопствених
средстава подразумева и оне
убијајене трошкове које, иначе,
свако лице има за оснивање свог пре-
дузећа, агенције, радње – истакла је
Џувар.

До сада је 701 лице у Србији доби-
ло субвенције за улагање у сопствени
бизнис (самозапошљавање), а укупно

у овом моменту постоји 850 корисни-
ка Пројекта “Отпремним до по-
сла”. Чланови басенског Транзицио-
ног центра су информисали гошћу да
се на прошли позив (у фебруару) у
Бору јавило 26 лица са евиденције
НСЗ, углавном бивших радника
РТБ-а, корисника услуга Центра, који су уз отпремницу напустили по-
сао. Љиљана Џувар је додала да се
сада интензивно развија и концепт
радничких кооператива. Реч је о
удрживавању радника, бивших колега,
који би оснивајући кооперативу дола-
зили до свог поса. Планирано је да
до завршетка Пројекта (до краја ове
године) већ имамо један програм рад-
ничких кооператива који ће бити
употребљив и понуђен за даље финансирање – као шири концепт новог
запошљавања, како вишкова тако и
свих осталих категорија незапослених.
Овај концепт, који би био при-
мљив у пољопривреди, услугама или
занатству, подразумева флексибил-
нији начин удрживавања. Они у те за-
друге улажу или сопствена средства
или отпремницу и заједно са подршком из овог пројекта покрећу
своју производњу или неку другу де-
латност – закључила је она.

Ј. Станојевић

Унапређење сеоског туризма у Општини Бор

Природне лепоте у служби развоја

РТБ. – Унапређење сеоског ту-
ризма у Општини Бор је тема семина-
ра који је почeo 31. маја, а завршио
се 29. јуна. Наиме, током викенда –
суботом у Брестовачкој Бањи се ор-
ганизује теоријска обука, а недељом
тзв. практична на терену. Тако су по-
лазници, њих 22 (по четири из Шарба-
новица, Луке, Злота и Бањског Поља,
три из Горњана, и по један из Бучја,
Кривеља и Брестовца), 31. маја,
слушали о основним елементима за-
снивања и пословања домаћинства
које се бави сеоским туризмом, стан-
дардизацији, класификацији и кате-
горизацији објекта, а онда су наред-
ног дана у Горњану анализирали
домаћинства у овом селу, као и
окружење, са становишта поменутих
тема. Наредног викенда било је речи
о значајним мотивима сеоског туризма
(очувана природа и локалне спе-
цифичности, лековито и ароматично
било и шумски плодови, традицио-

нално кулинарство, гастрономија и
здрава храна, култура источне Срби-
је, аутентичне манифестације и кул-
турно-историјски споменици). По-
следњег викенда полазници су се
упознавали са анимирањем гостију
и препознавањем потреба раз-
личитих група туриста, партнери-
ством, као и прилагођавањем
домаћинства потребама сеоског ту-
ризма.

У реализацију овог програма укључени су Центар за транзицију за-
послених у РТБ-у будући да су већина
полазника бивши басенски радници
или чланови њихових породица. Ту-
ристичка организација Бора и
Друштво за образовање одраслих из
Београда. Пројекат финансира ЕУ
посредством Европске агенције за
развој у сарадњи са Министарством
финансија, а у оквиру Суседског про-
грама Србија – Румунија.

Ј. С.

23. Борски сајам књига

Без великих издавача

БОР. – Само неколико мање познатих издавача на три штанда понудило је Боранима своју овогодишњу продукцију у оквиру 23. Сајма књига, па оволовкој и оваквој понуди - мањом кувара, приручника за здраву исхрану и сликовница - више прилични одредница продајна изложба књига. Ову културну манифестацију (од 2. до 13. маја), која је, ипак, донела и нешто вредније као што су пет књижевних вечери, отворио је 12. јуна, председник општине Бор **Бранислав Ранкић**. То је учинио у присуству **Шандора Папа**, амбасадора Мађарске у Србији, и делегације ове земље која је тога дана боравила у граду бакра.

– Попут многих Борана и ја се сећам сајма књига који се одржавао у холу Спортског центра и могу да вам обећам – поручио је Ранкић – да ћемо следећи, уколико заиста буде могућности да се обезбеди велики број издавача, организовати тамо. Видећемо се, вальда, у срећнијим временима. Не може све у држави имати тржишни категорију, нешто мора да буде и ван тржишта.

Присутним се обратила и уметница из Београда **Мирјана Мариншек Николић** пригодним говором чији је мото Брехтово "Размишљање

глумца за време шминкања". Она се запитала да ли писана или изговорена реч може да издржи захтеве овога времена у коме свака од њих изгледа као да је – погрешна, односно шта се то дешава са речју да има тако амбијентно значење? На то је надовезала и дилему да ли би данас били срећнији да је мање писаца, стваралаца, и да су пала у заборав многа књижевна дела. Свакако да не – њено је мишљење – јер, у трептају књиге, како рече, проналази метафору за оно што књижевници називају стварношћу.

Исте вечери она је представила и свој књижевно-ликовни пројекат „Фрида у Милениој кући“, посвећен стогодишњици рођења мексичке уметнице Фриде Кало и наше сликарке Милене Павловић Бариле. Сутрадан увече, у присуству уредника Ошишаног јежа **Радослава Лале Бојичића** и **Јасмине Букве**, представљена је књига афоризама нашег суграђанина **Милена Миливојевића** "Касно сам почeo да пишem" објављена поводом 50 година Миленове сарадње са овим сатиричним листом. Наступили су (неки боље да нису) и афористичари из Зајечара, Мајданпека и Бора.

Било некада, а сада...

“Имам поверење у жену, али не у странце“

Приликом боравка у "Цинкарни" Цеље – купцу концентрата пирита из РТБ-а, после службеног разговора често је био присутан бивши генерални директор РТБ-а, а потом и "Цинкарне" – Драго Чех. Он се увек интересовао за развој Басена, као и за своје бивше сараднике. У разговору је често евоцирао неке догађаје који су везани за његов рад и боравак у

Бору. Ово је једна од његових успомена.

"Ја сам петком поподне, када сам био слободан, примао на разговор раднике који су имали неке своје проблеме и очекивали да ће после разговора са мном они бити решени. Поступак је био да их прво прими мој помоћник за општа и кадровска питања **Ђорђе Појић Бурек**. Он је имао задатак да слуша радника и са својим виђењем да предлог или мишљење да ли и како у оквиру постојећих могућности проблем може да се реши. Дотични радник на питање Појића које проблеме има, рекао је да је то лични проблем, и да о њему може само са директором насамо да разговара.

Да бих испунио захтев тог радника, замолио сам Појића да изађе из канцеларије док не обавим разговор. Примио сам га и питао који проблем то има када жели само са мном о томе да прича. "Друже директоре, дошао сам због моје жене која је куварица, а коју сте послали да ради у "Дом одмора" – хтео бих да је вратите у Бор да ради." (Због изградње Прве фазе РТБ-а, у Брестовачкој Бањи, на месту војног стационара, подигнут је "Дом одмора" – хотел за смештај страних стручњака и монтера из фирмe које су испоручиле опрему. Дом је почeo да ради 1958. године, а персонал је одабран од најбољих кадрова из "Радничке кантине" и угоститељства из Бора – прим. аутора).

"- Не разумем те, твоја жена као и сви остали, ради у смени и свакодневно их превозимо до "Дома одмора" и враћамо по завршетку смене. Свима њима повећали смо примања у односу на оне који раде у Бору". "- Знате директоре, нисам дошао да се жалим због плате, већ пошто су они странци." "- Зашто теби сметају странци, они су само гости, зар ти немаш поверење у твоју жену?" "- Директоре, немојте погрешно да ме схватите, ја имам поверење у моју жену, али немам поверење у те странце".

Позвао сам Појића да уђе и наредио: "Врати жену овог нашег другара у Бор да ради" (Супруга дотичног радника била је, иначе, школована, одлична куварица, а поред тога веома лепа и згодна. То је једна узорна породица чији потомци данас живе и раде у Бору – прим. аутора).

Прибележио: Момчило Јовановић

Пратеће књижевне вечери биле су богатије од штандова

Четвртог јуна представљен је шести зборник кратких "Прича у папучама" у издању борске Народне библиотеке (избор са конкурса 2006. и 2007. године), док су петог јуна наступили књижевни ствараоци Сремске Митровице – песник **Недељко Терзић** и афористичар **Срђан Динчић** – о чијем је стваралаштву говорила

Весна Петровић из тамошње библиотеке "Глогорије Возаревић". "Шлаг на торту" било је представљање романа "Руски прозор" **Драгана Великића**, добитника НИН-ове и Виталове награде. О књизи су (шестог јуна) говорили аутор и **Иван Радосављевић**, уредник "Стубова културе".

Љ. Алексић

Укрштене речи

1	2	3	4	5		6	■	7	8	9	10	11	12	13
14					■	15	16							
17				■	18			■	19					
20			■	21				■	22			■	23	
■	■	24	25				■	26				27	■	■
28	29	■	30			■	31				■	32	33	34
35	"	36			■	37			■	38				
39					40			■	41					
42							■	43						

ВОДОРАВНО: 1. Крволовча звер из породице мачака, 7. Корак напред или у страну, 14. Провера знања, егзамен, 15. Вађење руда, 17. Правац кретања, 18. Велика азијска држава, 19. Доњи део стопала, 20. Пустинја у Индији, 21. Десна притока Уне, 22. Боја у картама, црни лист, 23. Нула тачка (скр.), 24. Плућна сипња, 26. Оснивач Црвеног крста, Анри, 28. Милибар (скр.), 30. Француски вајар, жан, 31. Домаћа рогата животиња, 32. Врста ноја, 35. Мирис, 37. Земљиште обрасло дрвећем, 38. Ваздух загађен продуктима сагоревања, 39. Склоност маштању, 41. Град у чилеу, 42. Скупоцен драги камен, 43. Свргнути кралj.

УСПРАВНО: 1. Зелени део биљке, 2. Име певачице Реџепове, 3. Музичка драма, 4. Гозба, 5. Коњ у епској песми, 6. Десна притока Саве, 7. Име глумице Лупино, 8. Предлог, с, 9.

Крто месо, 10. Град у Јапану, 11. Рударско-топионичарски басен (скр.), 12. Мужар, ступа, 13. Француски филозоф, Огист, 16. Дело Моме Капора, 18. Насеље под шаторима, 21. Једна од бочних површина, 22. Град у Италији, 25. Дрвено седло, 26. Настојник куће, 27. Неспокојство, 28. Планета Сунчевог система, 29. Хемијски елемент, неметал, 31. Избочени део тела, 33. Врста кафе, 34. Минерално гориво, угљен, 36. Утика Печорског мора, 37. Град у Срему, 38. Гутљај, 40. Текуће године (скр.), 41. Врхунски спортиста.

Крста Иванов

camper, packpack,

ma, myma, mor, pomahnika, Apna,

actma, Lina, raga, Tap, Cha, ink, ht,

camp, Kina, incint, pyjapctro,

PEMEHE - BOJOPABHO: jeo-

ПОСЛОВНО - НАУЧНЕ **новости**

ПРИПРЕМА: ЉУБИША АЛЕКСИЋ

„Гугл“ најскупљи светски бренд

Интернет-претраживач „Гугл“ се, другу годину заредом, нашао на врху листе најмоћнијих светских брендова, са вредношћу која се процењује на 86,1 милијарду долара, објавио је недавно лондонски „Фајненшел тајмс“. На листи највреднијих брендова (Бренд3 ТОП 100), коју саставља агенција „Милворд Браун Оптимор“ међу првих десет воде технолошке фирме које су заузеле шест места. Ту су и чувени производи брзе хране – „Мекдоналдс“ и „Кока-Кола!“.

У првих десет фирмама према тржишној вредности је и даље производач цигарета „Марлборо“, упркос снажним кампањама против пушења. Истина, пао је за четири места – са шестог на десето.

Вредност „Топ 100“ брендова порасла је – преноси „Политика“ – за последњих годину дана 21 одсто и укупно достигла 1,94 билиона долара. Иако је листа светска, на њој се налазе фирме из само 16 земаља. Више од половине, 54 марке, потиче из САД. Добро се држи и Кина, чија се телекомуникационија компанија „Чайна мобайл“ нашла на петом месту. Међу 100 највреднијих су још и „Бенк ов Чайна“ и „Чайна констракшион бенк“ и банка ИЦБЦ.

Први пут се на листи нашла и источна Европа. На 89. Позицији сместио се руски мобилни оператор МТС, највећи у средњој и источној Европи, са 83 милиона корисника. Вредност брендова се најтачније утврђује према суми коју је конкуренција спремна да плати за целу компанију. Тамо где такво поређење није могуће траже се другачији методи.

Из старог албума

Прва топионица у Бору

Због изнова актуелизоване неопходности промене технологије топљења, подсјетимо се развојног пута борске топионице. „Рударски гласник“ за 1906. годину јавља: „Не зна се тачно када се почела градити топионица. По једној новинској вести, она је требало да буде готова октобра 1905. Према томе, почетак градње падао би у 1904. Но, како је топионица прорадила тек половином 1906, изградња је могла почети 1905. године. Топионица се градила у близини рудишта, на југоисточним падинама Дулканове чуке. Од извозног окна била је удаљена 1.100 метара. За изградњу топионичких постројења била је предвиђена површина од шест хектара. Између извозног окна и топионице налазила се пржионица, где се обављало прво третирање руде пре него је слата у пећи.“

Комплекс топионичких зграда састојао се од просторија за пећи, машинских сала, магацина, хемијске лабораторије. За топљење руде подигнуте су две пећи са воденим омотачем (Water jacket) и четири, односно пет конвертора. Пећи и конверторе испоручила је предузећу енглеска фирма Fraser I Charlers из Лондона. Воздухом су их снабдевали вентилатори, односно компресори, покретани парним машинама. Једна пећ требало је да преради дневно око 50 тона руде. Конвертори су за исто време производили 3 тоне блистер бакра.“

На снимку из старог албума – топионичарски погон у Бору у време владавине француске банке Мирабо.

J. C.

Уочи предстојеће туристичке сезоне

Бања у новом руку

БРЕСТОВАЧКА БАЊА. – Сва је прилика да ће Брестовачка Бања, после вишедеценијског таворења, од овог лета постати атрактивнија за госте. Крајем маја одржан је састанак на коме су присуствовали власници великог броја објеката у Бањи од 2003. године, конзорцијум који чине **Бранислав Јовић и Драгиша Милојевић**, представници општине, РТБ-а и „Србијашума“. Том приликом договорено је, како „Блиц“ преноси, да се прибаве неопходна документа, како би ово, једно од најстаријих лечилишта у Србији, постало акционарско друштво у које би Општина Бор ушла са турским купатилом и конаком књаза Милоша Обреновића из 1847. и дворцем кнеза Александра Карађорђевића саграђеног 1856. године.

Иначе, почетком маја започела је реконструкција овог велелепног здања захваљујући донацији Европске агенције за реконструкцију од 350.000 евра. Првобитни изглед дворца неће се мењати, али ће се у поткровљу направити четири апартмана, док је за потребе Општине предвиђена конференцијска и сала за венчача. У више одаја биће изложене сталне историјске и уметничке поставке о којима ће се старати стручњаци Музеја рударства и металургије у Бору. Радови треба да буду окончани до 20. августа, односно до почетка манифестације „Дани Брестовачке Бање“.

Осим Општине, свој удео у новом акционарском друштву имали би и Јовић и Милојевић (земљиште, хотели „Српска круна“ и „Излетник“, три виле и 19 бунгалова на Борском језеру). У власништву комбината бакра укњижен је део земљишта и неколико објеката у Бањи и на Језеру, али је намера Општине да се и са „Србијашуме“ обави размена земљишта, како би се заокружио бањски простор на коме би се пружила комплетна туристичка услуга.

J. C.

Камером и пером

Жбун на оџаку

БОР. – Једну струту и напуштену кућицу недалеко од Техничког факултета полако осваја дивље растиње. Уз такозвано кисело дрво ту је и жбун који се раскомотио ни мање ни више него на врху оџака. Чиме се ту храни и докле му допире корен нисмо успели да разјаснимо, али да му је место добро, нема сумње. Нико му не краде светлост, а, богме, и лепо изгледа да под њим није суморног призора о људској пролазности каквих је све више по нашим селима, а ево их и у граду.

Текст и снимак: Љ. Алексић